

Integrative oncology bij borst en longkankerpatiënten

Ines von Rosenstiel, medisch specialist en IM consulent
15 oktober

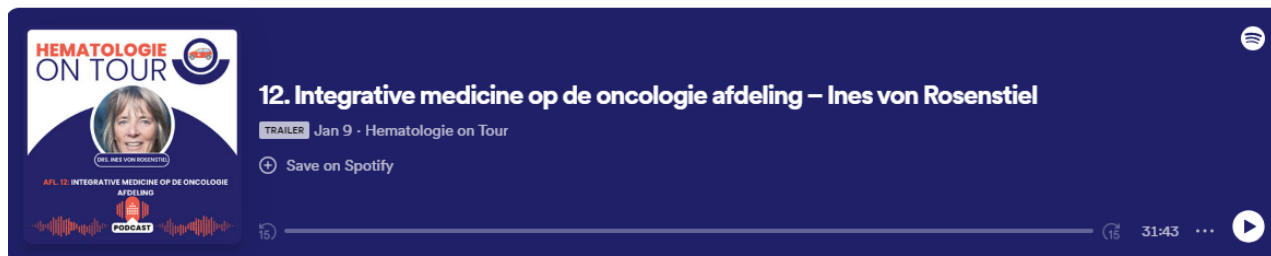
Rijnstate. Voorop in zorg voor jou.

Disclosure of speaker's interests

No (potential) conflict of interests	
Relations that could be relevant for the meeting	Company names
<ul style="list-style-type: none">● Sponsorship or research funds● Payment or other (financial) remuneration● Shareholder● Other relation, viz. ...	<ul style="list-style-type: none">●●●●

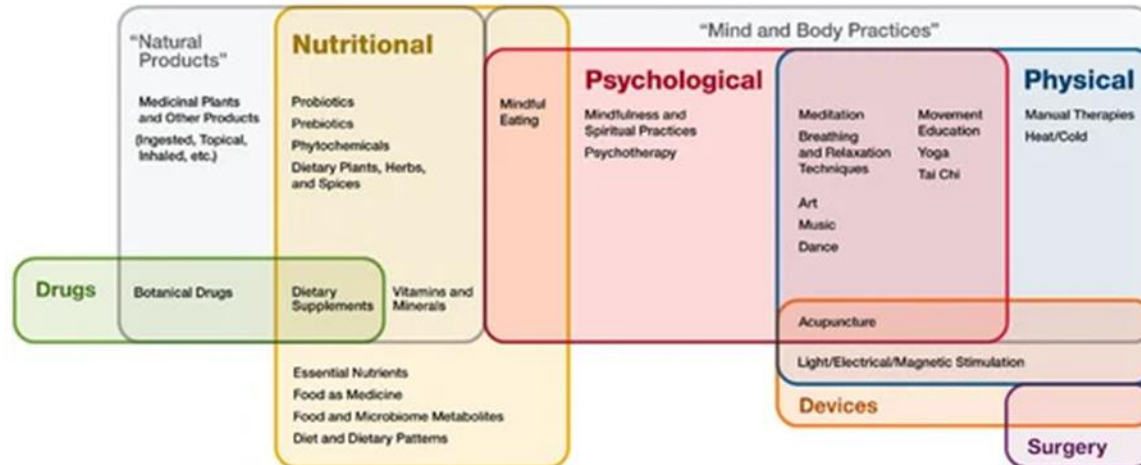
Even voorstellen

- Kinder Intensive Care AMC
- Kwaliteit van leven, Nazorg Kinder ic
- Oprichter expertisecentra
- Kinderobesitas Amsterdam, Rijnstate
- Opleiding Integrative Medicine, Harvard
- Focus op Integrative Oncology
- Haga ziekenhuis, Rijnstate ziekenhuis
- Reinier de Graaf, Borstkankercentrum
- Leefstijlzorgloket Rijnstate

Integrative oncology definitie

Integrative oncology is a patient-centered, evidence-informed field of cancer care that utilizes mind and body practices, natural products, and/or lifestyle modifications from different traditions alongside conventional cancer treatments. Integrative oncology aims to optimize health, quality of life, and clinical outcomes across the cancer care continuum and to empower people to prevent cancer and become active participants before, during, and beyond cancer treatment.

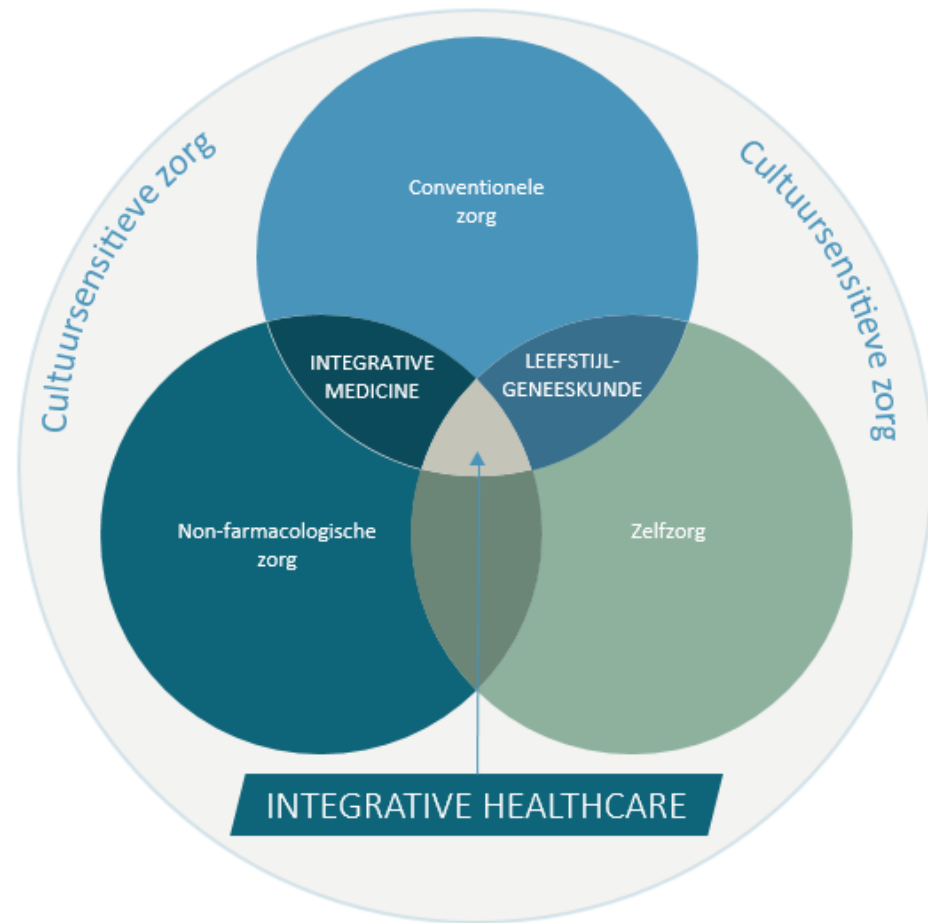
A Comprehensive Definition for Integrative Oncology ^{FREE}

Claudia M. Witt ✉, Lynda G. Balneaves, Maria J. Cardoso, Lorenzo Cohen, Heather Greenlee, Peter Johnstone, Ömer Küçük, Josh Mailman, Jun J. Mao

JNCI Monographs, Volume 2017, Issue 52, 1 November 2017, lgx012,
<https://doi.org/10.1093/jncimonographs/lgx012>

Published: 13 November 2017 [Article history](#) ▼

Plaatsbepaling Leefstijl en IM

Current Oncology Reports (2024) 26:200–211
<https://doi.org/10.1007/s11912-024-01504-x>

REVIEW

Establishing an Integrative Oncology Service: Essential Aspects of Program Development

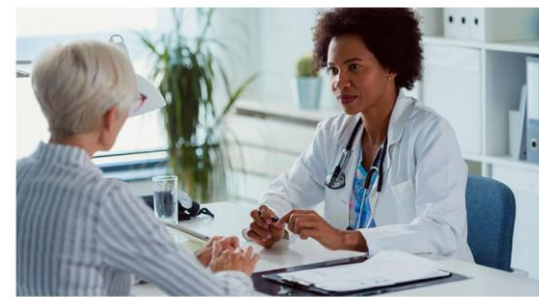
Judith Lacey¹ · Alissa Huston² · Gabriel Lopez³ · Julia Ruiz Vozmediano⁴ · Chun Sing Lam⁵ · Santhosshi Narayanan³ · Weidong Lu⁶ · Ursula Wolf⁷ · Ishwaria M. Subbiah⁸ · Patrick Richard⁹ · Ana Maria Lopez¹⁰ · Santosh Rao¹¹ · Moshe Frenkel^{12,13}

Accepted: 5 February 2024 / Published online: 15 February 2024
 © The Author(s), under exclusive licence to Springer Science+Business Media, LLC, part of Springer Nature 2024

Fig. 1 Core components of a multidisciplinary, collaborative, patient-centered integrative oncology service

Gemis in de oncologie

Nieuws 08-02-2023
In gesprekken tussen patiënten met kanker en hun arts krijgt het onderwerp complementaire zorg weinig aandacht

- Patiënt meestal degene die complementaire zorg ter sprake brengt
- Veiligheid en effectiviteit complementaire zorg blijven vaak onbesproken-gidsfunctie

> [BMJ Open](#). 2021 Oct 20;11(10):e053005. doi: 10.1136/bmjopen-2021-053005.

Towards an open and effective dialogue on complementary medicine in oncology: protocol of patient participatory study 'COMMON'

Marit Mentink ^{1 2}, Janneke Noordman ³, Martine Busch ⁴, Liesbeth van Vliet ^{5 6}, Johanna Anja Timmer-Bonte ⁷, Sandra van Dulmen ^{3 2}

> [Patient Educ Couns](#). 2022 Nov;105(11):3235-3241. doi: 10.1016/j.pec.2022.08.007. Epub 2022 Aug 17.

How is complementary medicine discussed in oncology? Observing real-life communication between clinicians and patients with advanced cancer

Marit D C Mentink ¹, Liesbeth M van Vliet ², Johanna Anja N H Timmer-Bonte ³, Janneke Noordman ⁴, Sandra van Dulmen ⁵

Focus op gezondheid

- Promoten zelfmanagement (ziekte, beter voelen, gevolgen, goed leven)
- Eigen regie
- Aanvullende behandelmethoden *naast* de reguliere behandeling
- Kwaliteit van leven

- Eigen regie verhoogt de patiëntparticipatie
- IM vertaald zich ook in zichtbare uitkomsten van een behandeling

Meerwaarde

Review > Cancers (Basel). 2023 Sep 11;15(18):4513. doi: 10.3390/cancers15184513.

The Effects of Complementary Therapies on Patient-Reported Outcomes: An Overview of Recent Systematic Reviews in Oncology

Marit Mentink^{1,2}, Daniëlle Verbeek³, Janneke Noordman¹, Anja Timmer-Bonte⁴, Ines von Rosenstiel³, Sandra van Dulmen^{1,2,6}

Affiliations + expand

PMID: 37760483 PMID: PMC10526744 DOI: 10.3390/cancers15184513

- Leefstijl en IM-benaderingen kunnen bijdragen aan verlichting van bijwerkingen, kwaliteit van leven, fysiek en psychisch welbevinden
- Accupunctuur bijvoorbeeld kan opvliegers door hormonale behandeling verlichten, waardoor deze behandeling niet voortijdig wordt afgebroken.
- Acupunctuur kan verlichting geven bij AIA (gewrichtspijnen)

Impact of a combined integrative oncology and palliative care program on quality of life of patients with advanced cancer

Eran Ben-Arye^{1,2} · Yonatan Yakubov² · Noah Samuels³ · Orit Gressel^{1,2} · Alexander Yosipovich⁴ · Elad Schiff^{2,5} · Mattan Ophir⁴ · Walid Saliba^{2,6} · Jamal Dagash^{1,7}

Received: 22 April 2021 / Accepted: 29 June 2021 / Published online: 9 July 2021
© Springer Science+Business Media, LLC, part of Springer Nature 2021

Providing integrative care in the pre-chemotherapy setting: a pragmatic controlled patient-centered trial with implications for supportive cancer care

Eran Ben-Arye^{1,2} · Hadeel Dahly² · Yael Keshet³ · Jamal Dagash^{1,4} · Noah Samuels⁵

Received: 5 April 2018 / Accepted: 3 July 2018 / Published online: 6 July 2018
© Springer-Verlag GmbH Germany, part of Springer Nature 2018

The Effects of Complementary Therapies on Patient-Reported Outcomes: An Overview of Recent Systematic Reviews in Oncology

Marit Mentink^{1,2}, Daniëlle Verbeek³, Janneke Noordman¹, Anja Timmer-Bonte⁴, Ines von Rosenstiel⁵, Sandra van Dulmen^{1,2,6}

Affiliations + expand

PMID: 37760483 PMID: PMC10526744 DOI: 10.3390/cancers15184513

Value based healthcare

Top 5 klachten bij borstkanker

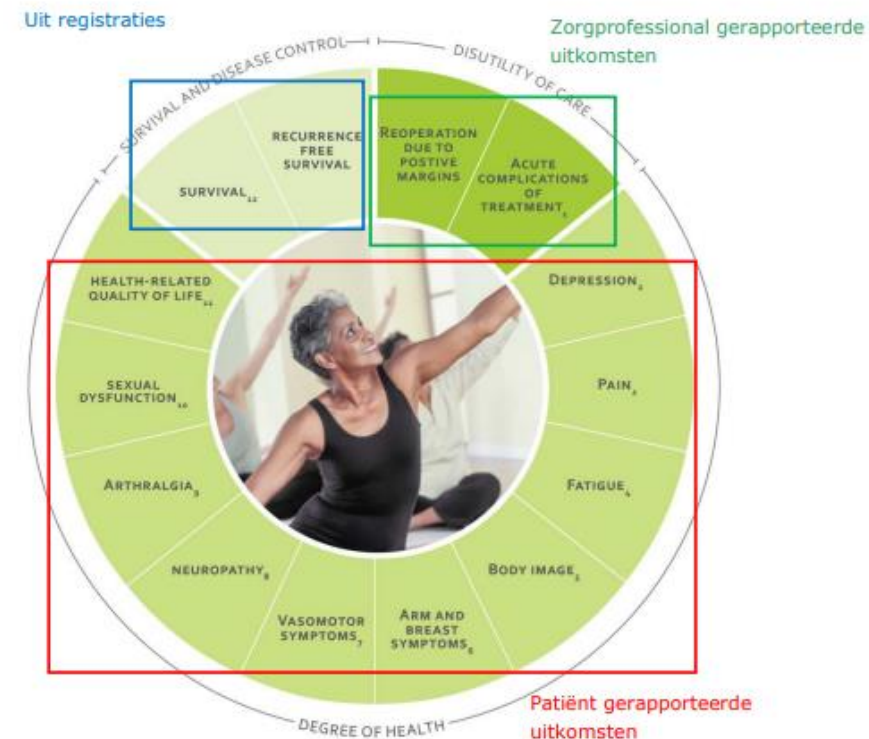
Vermoeidheid

Kwaliteit van leven

Depressie/emotioneel

Pijn

Seksuele problemen

Veilige(re) zorg

- 60-70% procent maakt gebruik van aanvullende behandelingen
- 40 % non disclosure naar hun oncoloog
- Wens en noodzaak gidsrol
- 2014 ZonMw signalementontwikkeling en implementatie evidence based complementaire zorg
- 2018 Oprichting Consortium Integrale Zorg en Gezondheid Inbedding in Eurocam en WHO strategie

Review > Front Med (Lausanne). 2024 Jun 11:11:1395698. doi: 10.3389/fmed.2024.1395698. eCollection 2024.

A review of the WHO strategy on traditional, complementary, and integrative medicine from the perspective of academic consortia for integrative medicine and health

Rogier Hoenders ¹, Ricardo Ghelman ², Caio Portella ³, Samantha Simmons ⁴, Amy Locke ⁵, Holger Cramer ⁶, Daniel Gallego-Perez ⁷, Miek Jong ⁸

POLIKLINIEK INTEGRATIEVE ZORG ADVISEERT OVER LEEFSTIJL EN (ON)ZIN VAN COMPLEMENTAIRE INTERVENTIES

'Integratieve zorg is een aanvulling, geen vervanging'

7 min. Wetenschap

Deel dit artikel

Spreekuur integratieve oncologie in het ziekenhuis

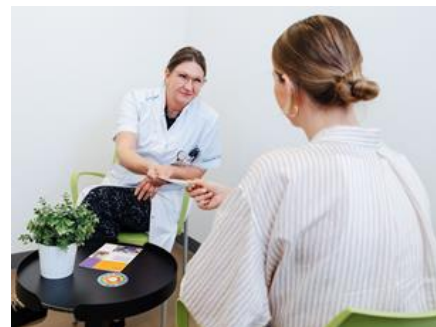
Integrative medicine binnen Máxima Oncologisch Centrum

Begeleiding bij het verlichten van klachten als gevolg van ziekte en behandeling

Reinier de Graaf ziekenhuis start met spreekuur Integrative Medicine

Het Reinier de Graaf (Delft) ziekenhuis is een pilot gestart met een speciaal spreekuur Integrative Medicine voor...

Gelre ziekenhuizen start spreekuur integrale geneeskunde voor patiënten met kanker

8 april 2024

Gelre ziekenhuizen is onlangs gestart met een nieuw spreekuur bij polikliniek Interne Geneeskunde: het spreekuur integrale geneeskunde. Dit spreekuur richt zich op het verbeteren van de algehele gezondheid en de kwaliteit van leven van patiënten met kanker als aanvulling op de reguliere medische behandeling.

Integrative Oncology in Nederland 2024

- 5 unieke IO spreekuren
- Alexander Monro Ziekenhuis zorgplein voor borstkankerpatiënten
- Het Meander Medisch Centrum Amersford ondersteuningsconsulenten
Natuurapotheek, Huizerapotheek consulten interactie checks
- AVL en PMC kinderen multidisciplinaire werkgroepen IO
- Leergang IO van Rijnstate in Q4 2024 in Noordwest ZH, Catherina ZH, en Dijklander ZH
- Platform Integrative Oncology Nederland (PION binnen www.CIZG.nl)

Toolbox Leefstijl

- Voeding
- Bewegen
- Ontspanning
- Slaap
- Sociale contacten
- Zingeving

Het Leefstijlroer

Evidentie leefstijl in de oncologie

Review > J Clin Oncol. 2022 Aug 1;40(22):2491-2507. doi: 10.1200/JCO.22.00687.

Epub 2022 May 16.

Exercise, Diet, and Weight Management During Cancer Treatment: ASCO Guideline

Jennifer A Ligibel¹, Kari Bohlke², Anne M May³, Steven K Clinton⁴, Wendy Demark-Wahnefried⁵,

Randomized Controlled Trial > Nutrients. 2021 Feb 10;13(2):589. doi: 10.3390/nu13020589.

Nutritional Intervention Contributes to the Improvement of Symptoms Related to Quality of Life in Breast Cancer Patients Undergoing Neoadjuvant Chemotherapy: A Randomized Clinical Trial

Ana Priscilla Silva de Souza¹, Luciana Câmara da Silva², Ana Paula Trussardi Fayh^{1 3 4}

Review > Curr Oncol Rep. 2022 Nov;24(11):1557-1567. doi: 10.1007/s11912-022-01308-x.

Epub 2022 Jul 5.

"What Should I Eat?" – Addressing Questions and Challenges Related to Nutrition in the Integrative Oncology Setting

Moshe Frenkel^{1 2}, Kenneth J Sapire³, Judith Lacey^{4 5 6}, Catherine Zollman^{7 8}, Victor S Sierpina⁹

SPECIAL REPORT | Open Access |

Postdiagnosis body fatness, recreational physical activity, dietary factors and breast cancer prognosis: Global Cancer Update Programme (CUP Global) summary of evidence grading

Konstantinos K. Tsilidis, Margarita Cariolou, Nerea Becerra-Tomás, Katia Balducci, Rita Vieira, Leila Abar, Dagfinn Aune, Georgios Markozannes, Neesha Nanu, Darren C. Greenwood ... See all authors

Randomized Controlled Trial > Cancer. 2024 Jul 15;130(14):2440-2452. doi: 10.1002/cncr.35280.

Epub 2024 Mar 12.

Improving lifestyle behaviors during chemotherapy for breast cancer: The Lifestyle, Exercise, and Nutrition Early After Diagnosis (LEANer) Trial

Leah S Puklin¹, Leah M Ferrucci^{1 2}, Maura Harrigan¹, Courtney McGowan^{1 2}, Michelle Zupa¹,

Voeding en beweging

The screenshot shows the website of the Wereld Kanker Onderzoek Fonds. The main navigation bar includes 'Informatie voor ...', 'Over ons', 'Ons netwerk', and a 'Doneer nu' button. The breadcrumb trail is 'Home - Leven met kanker - Fit blijven tijdens kanker'. The left sidebar contains a menu with items like 'Over leven met kanker', 'Diagnose kanker: wat nu?', 'Fit blijven tijdens kanker' (highlighted), 'Klachten tijdens en na kanker', 'Gezond leven na kanker', 'Veelgestelde vragen na kanker', and 'Wanneer genezing niet mogelijk is'. The main content area features the title 'Fit blijven tijdens kanker' and a sub-header 'Tijdens de behandeling van kanker wil je er alles aan doen om de kans op herstel zo groot mogelijk te maken en de kwaliteit van leven te verbeteren.' Below this, there is a paragraph about asking questions to stay fit, a section titled 'Voeding tijdens kanker' with a paragraph about dietary needs, and a paragraph about consulting a dietitian. A social media sharing bar with icons for Facebook, Twitter, Email, and LinkedIn is present. On the right, there is a 'voeding & kanker info' box with the tagline 'Van experts, voor patiënten' and the text 'WIJ HELPEN JE GRAAG' and 'Vragen over voeding, bewegen en gewicht tijdens kanker?'.

Wereld Kanker Onderzoek Fonds

Informatie voor ... Over ons Ons netwerk [Doneer nu](#)

Kanker Kanker voorkomen **Leven met kanker** Onderzoek Help mee

Home - Leven met kanker - Fit blijven tijdens kanker

Over leven met kanker >

Diagnose kanker: wat nu? >

Fit blijven tijdens kanker >

Klachten tijdens en na kanker >

Gezond leven na kanker >

Veelgestelde vragen na kanker >

Wanneer genezing niet mogelijk is >

Fit blijven tijdens kanker

Tijdens de behandeling van kanker wil je er alles aan doen om de kans op herstel zo groot mogelijk te maken en de kwaliteit van leven te verbeteren.

Je zit misschien met vragen over wat je beter wel of niet kunt eten en wat je kunt doen om je zo fit mogelijk te blijven voelen.

Voeding tijdens kanker

Veel mensen hebben bij kanker vragen over wat ze wel of liever niet kunnen eten om de behandeling zo goed mogelijk te ondersteunen.

Bij kanker is het belangrijk dat de voeding zo goed mogelijk is samengesteld en voorziet in de noodzakelijke voedingsstoffen die nodig zijn om de conditie zo goed mogelijk te houden, om zo de behandeling aan te kunnen. Het is aan te raden bij voedingsvragen en klachten persoonlijk advies te vragen aan een gespecialiseerde diëtist. [Lees meer over voeding tijdens kanker.](#)

Speciaal voor tijdens kanker hebben we een handleiding...

[f](#) [Twitter](#) [Email](#) [in](#)

voeding & kanker info

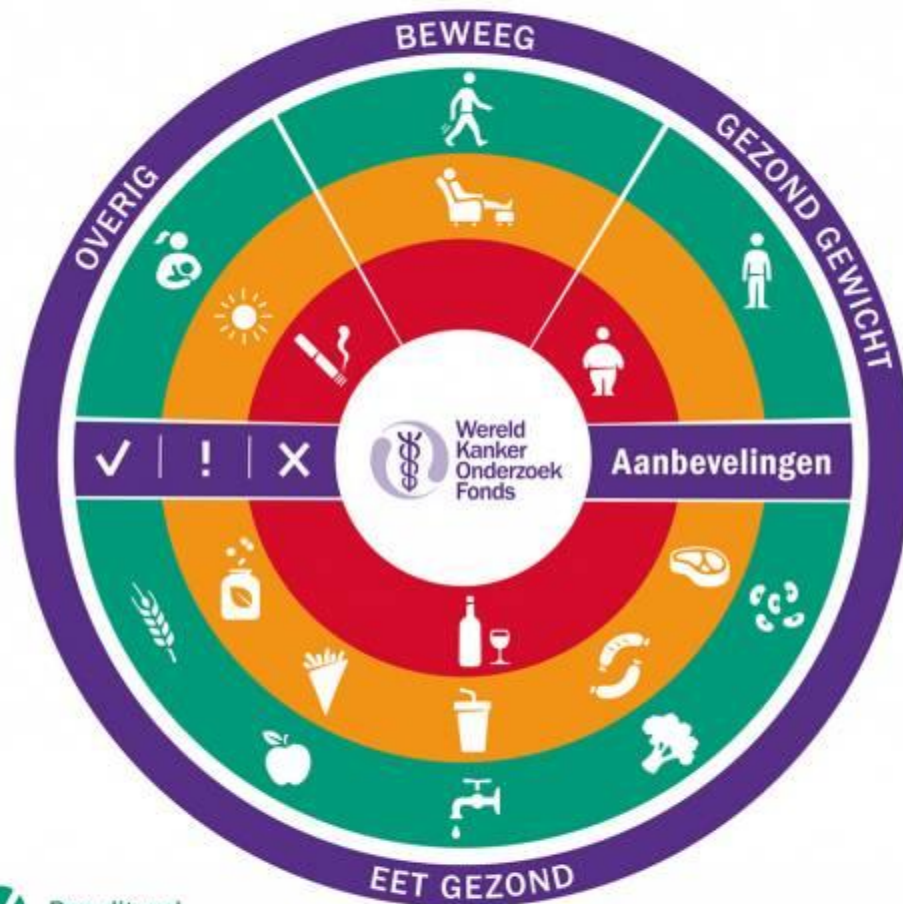
Van experts, voor patiënten

WIJ HELPEN JE GRAAG

Vragen over voeding, bewegen en gewicht tijdens kanker?

De nieuwe aanbevelingen van het Wereld Kanker Onderzoek Fonds voor het verkleinen van de kans op kanker

- Doe dit wel
- Let hier op
- Doe dit niet

- Blijf op een gezond gewicht**
Houd je gewicht binnen gezonde grenzen* en voorkom gewichtstoename op volwassen leeftijd
- Kom in beweging**
Maak lichaamsbeweging onderdeel van je dagelijks leven—loop meer en zit minder
- Eet veel volkorenproducten, groente, fruit en peulvruchten**
Maak volkorenproducten, groente, fruit en peulvruchten, zoals bruine bonen en linzen een belangrijk onderdeel van je dagelijkse voeding
- Eet zo min mogelijk fastfood en ander voorbereid voedsel waar veel vet, zetmeel of suiker in zit**
Het beperken van deze producten helpt je minder calorieën binnen te krijgen en je gewicht gezond te houden
- Beperk het eten van rood en bewerkt vlees**
Eet weinig rood vlees, zoals rund-, varkens- en lamsvlees. Eet weinig of geen bewerkt vlees
- Drink zo min mogelijk dranken met toegevoegde suikers**
Drink vooral water en ongezoete dranken
- Drink zo min mogelijk alcohol**
Voor de preventie van kanker kun je het best geen alcohol drinken
- Gebruik geen voedingssupplementen voor de preventie van kanker**
Probeer de voedingsstoffen die je nodig hebt alleen uit voeding te halen
- Voor moeders: geef je baby borstvoeding, indien mogelijk**
Borstvoeding is goed voor zowel moeder als kind
- Na de diagnose kanker: volg onze aanbevelingen, indien mogelijk**
Overleg met je zorgprofessional wat het beste is in jouw situatie

En ook heel belangrijk:

Om je kans op kanker te verkleinen is het ook belangrijk om niet te roken. Voorkom blootstelling aan tabak en te veel zon

Door het opvolgen van deze aanbevelingen krijg je minder zout, verzadigde vetten en transvetten binnen. Dit kan je helpen ook andere ziekten, zoals hart- en vaatziekten en diabetes, te voorkomen.

* Met gezonde grenzen bedoelen we een Body Mass Index (BMI) tussen 18,5 en 24,9 kg/m².

Gezonde Leefstijl voor survivors

- Verbeterde kwaliteit van leven
- Minder psychologische stress
- Lagere mortaliteit
- Langere levensverwachting

Fysieke gezondheid, gezonde voeding, sociale naast cognitieve factoren spelen een cruciale rol in het bevorderen van deze voordelen

Meta-Analysis > Support Care Cancer. 2022 Dec 21;31(1):71. doi: 10.1007/s00520-022-07542-0.

Effectiveness of healthy lifestyle-based interventions in lung cancer survivors: a systematic review and meta-analysis

Alejandro Heredia-Ciuró ¹, Javier Martín-Núñez ¹, José Antonio López-López ²

Review > Breast Cancer Res Treat. 2024 Jul;206(1):1-18. doi: 10.1007/s10549-024-07278-x.

Epub 2024 Mar 29.

Lifestyle interventions with dietary strategies after breast cancer diagnosis: a systematic review

Acadia W Buro ¹, Tam Nguyen ², Michael Abaskaron ³, Mary Katherine Haver ⁴, Tiffany L Carson ³

Survivorship: Nutrition and Physical Activity Guidelines for Cancer Survivors

THE UNIVERSITY OF TEXAS
MD Anderson
Cancer Center
Making Cancer History®

Review > Maturitas. 2024 Jul;185:107977. doi: 10.1016/j.maturitas.2024.107977.

Epub 2024 Mar 29.

The effects of lifestyle and behavioural interventions on cancer recurrence, overall survival and quality of life in breast cancer survivors: A systematic review and network meta-analysis

Ladan Yeganeh ¹, Suzanne Willey ², Ching Shan Wan ³, Mahnaz Bahri Khomami ⁴,

Beweging brede kijk

Yoga

[Complement Ther Med](#). Author manuscript; available in PMC 2017 Dec 1.

PMCID: PMC5326628

Published in final edited form as:

NIHMSID: NIHMS825300

[Complement Ther Med](#). 2016 Dec; 29: 196–203.

PMID: [27912947](#)

Published online 2016 Oct 13. doi: [10.1016/j.ctim.2016.10.006](#)

Exploratory outcome assessment of Qigong/Tai Chi Easy on Breast cancer survivors

[Linda K. Larkey](#), PhD,¹ [Denise J. Roe](#), DrPH,² [Lisa Smith](#), PhD,³ and [Denise Millstine](#), MD⁴

Wang, C., Bannuru, R., Ramel, J., Kupelnick, B., Scott, T., & Schmid, C. H. (2010). Tai Chi on psychological well-being: systematic review and meta-analysis. *BMC Complementary and Alternative Medicine*, 10(1), 23. doi:10.1186/1472-6882-10-23

Tai Chi, Mental Health & Cancer

BACKGROUND

Physical activity and exercise appear to improve psychological health. However, the quantitative effects of Tai Chi on psychological well-being have rarely been examined. Wang et al. (2010) systematically reviewed the effects of Tai Chi on stress, anxiety, depression and mood disturbance in eastern and western populations.

DIGGING DEEPER

Infographic by WernerAbsenger [@WernerAbsenger]

OncoFit

**STERK
TEGEN
KANKER**

Het eerste krachtprogramma
renden. [#oncofit](#)

Ontspanning en stress management

- Tien minuten diepe ontspanning per dag helpt al om het stressniveau te verlagen

Geleide visualisatie
Hypnose
Ademwerk
Mindfulness
Biofeedback
Muziek therapie
VAK Therapieën
Cognitieve therapieën
Yoga
Tai Chi

Stress reductie bij borstkanker

Grade	Suggestions for Practice
A	Offer or provide this service.
B	Offer or provide this service.
C	Offer or provide this service for selected patients depending on individual circumstances.
D	Discourage the use of this service.
I Statement	Read the clinical considerations section of USPSTF Recommendation Statement. If the service is offered, patients should understand the uncertainty about the balance of benefits and harms.

Quality of life & physical functioning Grade A

Grade A

- **Meditation** is recommended for improving quality of life among BC patients.

Anxiety / stress reduction Grade B

Grade B

- **Music therapy** is recommended for reducing anxiety during radiation therapy (RT) and chemotherapy (CT) sessions.
- **Meditation** is recommended for reducing anxiety in BC patients and those undergoing RT.
- **Stress management** is recommended for reducing anxiety during treatment, but longer group programs are likely better than self-administered home programs or shorter programs.
- **Yoga** is recommended for reducing anxiety in BC patients undergoing RT +/- CT and suggested for fatigued patients.

Anxiety / stress reduction Grade C

Grade C

- **Acupuncture** can be considered for reducing anxiety in fatigued BC patients.
- **Massage** can be considered for short-term reduction of anxiety in BC patients.
- **Relaxation** can be considered for treating anxiety during treatment.

Integrative Approaches for Sleep Health in Cancer Survivors

Sheila N Garland, Kaitlyn Mahon¹, Michael R Irwin²

Affiliations + expand

PMID: 31567461 DOI: 10.1097/PPO.0000000000000398

Slaap

- Gecombineerde stapsgewijze farmacologische en niet-farmacologische aanpak
- Oorzakelijke aandoening te elimineren (bijvoorbeeld pijn, dyspneu en angst)
- CGT-I , i-sleep online
- Fel lichttherapie
- Mind/Body
- Yoga Nidra

i-Sleep

SIO Integrative Oncology

**CANCER-RELATED INSOMNIA:
WHAT TO DO WHEN SLEEP NO LONGER
COMES NATURALLY**

SHEILA N. GARLAND, PHD, R PSYCH

Associate Professor, Department of Psychology
Cross-Appointed to the Discipline of Oncology

Pause (x) Sleep, Health, & Wellness Lab

0:31 / 1:09:04 - SIO Integrative CANCER-RELATED INSOMNIA > Sleep Awareness Week

MEMORIAL UNIVERSITY

Sociale contacten

- Verbeteren van KVL
- Het bieden van psychosociale ondersteuning en het bevorderen van emotioneel welzijn
- Zowel offline als online sociale netwerken
- Psycho oncologie
- Lotgenoten op kanker.nl
- CancerConnect netwerk van ervaringsdeskundigen
- De van K naar beter Gids staat online (Evelien van der Werff)

Nederlandse Vereniging
Psychosociale Oncologie

Rijnstate

Zingeving

- Betekenis en verbinding zijn de kernwoorden
- Psychologen, geestelijke verzorgers
- ZonMw incentives en beweging Positieve gezondheid
- Wetenschap

Prof. dr. Carlo Leget sinds 1 juni 2018 de nieuwe, bijzondere leerstoel
Zingeving en ethiek in de palliatieve zorg

Prof Rogier Hoenders van het Centrum voor Integrale Psychiatrie, hoogleraar
'Zingeving, leefstijl en geestelijke gezondheid

Integrative oncology consultation

Lifestyle management

- Nutrition and diet
- Physical activity and exercise
- Sleep hygiene
- Stress management

Herb and supplement consultation

- Assess and address CAM expectations
- Evaluate safety and potential herb-drug interactions
- Discuss evidence and advise on appropriate herb or supplement use in the cancer setting

Integrative medicine for symptom control

Symptom	Pain	Fatigue	Insomnia	Anxiety
Modality	<ul style="list-style-type: none"> • Acupuncture³⁰ • Massage³³⁻³⁵ • Meditation⁶¹⁻⁶⁴ 	<ul style="list-style-type: none"> • Exercise¹⁴⁻¹⁶ • Yoga^{7,47} • Acupuncture^{30,32} 	<ul style="list-style-type: none"> • CBT-I^{22,23} • Yoga^{7,47} • Tai chi^{7,25} 	<ul style="list-style-type: none"> • Meditation¹⁰ • Yoga¹⁰ • Massage^{34,35}
Symptom	Nausea and vomiting	Neuropathy	Dry mouth	Hot flashes
Modality	<ul style="list-style-type: none"> • Acupuncture¹⁰ • Acupressure¹⁰ 	<ul style="list-style-type: none"> • Acupuncture³⁰ • Massage⁶⁵ 	<ul style="list-style-type: none"> • Acupuncture³⁰ 	<ul style="list-style-type: none"> • Acupuncture³⁰ • Hypnosis⁶⁶ • Yoga^{67,68}

Latte-Naor S, Mao JJ. Putting Integrative Oncology Into Practice: Concepts and Approaches. 2019

Leidraad voor de praktijk

Ethisch raamwerk 'Integrative Medicine'

	Werkt	Werkt misschien
Veilig	aanraden	toestaan
Niet-veilig	controleren, bewaken	sterk afraden

Drie goede vragen vanuit de patiënt

- Wat zijn mijn mogelijkheden?
- Wat zijn hiervan de voor- en nadelen?
- Wat betekent dat in mijn situatie?

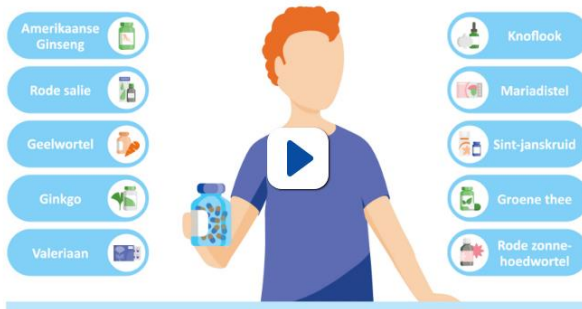
Rijnstate

Rijnstate

Veilige zorg - opsporen van interacties

CBG -kruiden

NATURAL MEDICINES
Formerly Natural Standard and
Natural Medicines Comprehensive Database

Logged In

Databases Tools CE/CME Center Colleagues Interact News About Us

Search >

Look up a scientific, common, or brand name for any natural medicine

Advanced Search

Interaction Checker

Effectiveness Checker

Nutrient Depletion

Pregnancy & Lactation

Adverse Effects

NATURAL MEDICINES

The most authoritative resource available on dietary supplements, natural medicines, and complementary alternative and integrative therapies.

[LEARN MORE](#)

Rijnstate

Klinische richtlijnen

Practice Guidelines

The SIO Clinical Practice Guidelines are referenced in MedLine and are posted on the National Institutes of Health **National Center for Complementary and Integrative Health** website. The SIO Clinical Practice Guidelines are the only comprehensive evidence-based guidelines for incorporating complementary and integrative therapies into conventional oncology clinical practice. The published guidelines are available at no charge.

2023 Joint SIO-ASCO Clinical Practice Guidelines, Integrative Oncology Care of Anxiety and Depression in Adults with Cancer

Clinical Tools and Resources available on ASCO [here](#)

Companion piece including a Guideline Summary and Q&A, published in JCO Oncology Practice

2022 Joint SIO-ASCO Clinical Practice Guidelines, Integrative Medicine for Pain Management in Oncology

Clinical Tools and Resources available on ASCO [here](#)

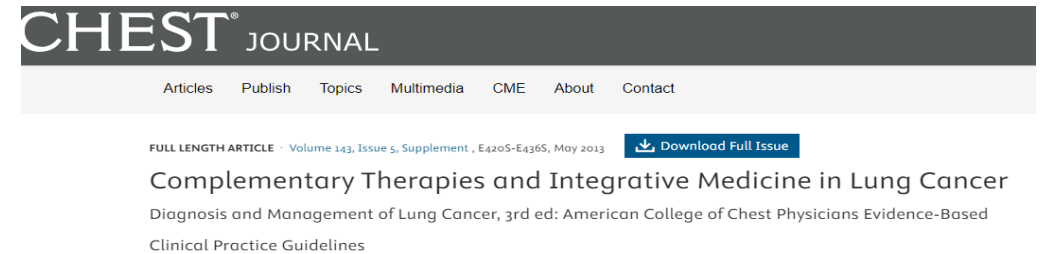
Companion piece including a Guideline Summary and Q&A, published in JCO Oncology Practice.

2017 SIO Guidelines, Clinical Practice Guidelines on the Evidence-based Use of Integrative Therapies During and After Breast Cancer Treatment.²

Longkanker en IM richtlijnen

Guideline	CIM Therapy				
	Mind-Body Modalities	Yoga	Massage Therapy	Exercise-Based Pulmonary Rehabilitation	Acupuncture
Deng 2013 [47]	+	+	+	+	+
SIGN 2014 [39]	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
CCA 2017 [34]	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Guideline	Nutrition	Dietary Supplements	Self-Care Strategies	Social and Spiritual Support	
Deng 2013 [47]	+	+	N/A	N/A	
SIGN 2014 [39]	N/A	N/A	N/A	+	
CCA 2017 [34]	N/A	N/A	+	+	

Results

A large number of randomized controlled trials, systematic reviews, and meta-analyses, as well as a number of prospective cohort studies, met the predetermined inclusion criteria. These trials addressed many different issues pertaining to patients with lung cancer, such as symptoms of anxiety, mood disturbance, pain, quality of life, and treatment-related side effects. The available data cover a variety of interventions, including acupuncture, nutrition, mind-body therapies, exercise, and massage. The body of evidence supports a series of recommendations. An evidenced-based approach to modern cancer care should integrate complementary therapies with standard cancer therapies such as surgery, radiation, chemotherapy, and best supportive care measures.

Summary of CAM Recommendations in Clinical Practice Guidelines for the Treatment and/or Management of Lung Cancer.

Review > Integr Med Res. 2021 Mar;10(1):100452. doi: 10.1016/j.imr.2020.100452. Epub 2020 Jun 20.

Complementary and integrative medicine mention and recommendations: A systematic review and quality assessment of lung cancer clinical practice guidelines

Jeremy Y Ng¹, Hayley Nault¹, Zainib Nazir¹

Specifieke thema's en richtlijnen

- Vermoeidheidsklachten, neuropathie, opvliegers, slaapproblemen, psychische en seksuele klachten

Review > Cancers (Basel). 2023 Sep 11;15(18):4513. doi: 10.3390/cancers15184513.

The Effects of Complementary Therapies on Patient-Reported Outcomes: An Overview of Recent Systematic Reviews in Oncology

Marit Mentink ^{1 2}, Daniëlle Verbeek ³, Janneke Noordman ¹, Anja Timmer-Bonte ⁴, Ines von Rosenstiel ⁵, Sandra van Dulmen ^{1 2 6}

Affiliations + expand

PMID: 37760483 PMCID: PMC10526744 DOI: 10.3390/cancers15184513

- Society for Integrative Oncology en ASCO gezamenlijk

Review > CA Cancer J Clin. 2017 May 6;67(3):194-232. doi: 10.3322/caac.21397.

Epub 2017 Apr 24.

Clinical practice guidelines on the evidence-based use of integrative therapies during and after breast cancer treatment

Heather Greenlee ^{1 2}, Melissa J DuPont-Reyes ³, Lynda G Balneaves ⁴, Linda E Carlson ⁵, Misha R Cohen ^{6 7}, Gary Deng ⁸, Jillian A Johnson ⁹, Matthew Mumber ¹⁰, Dugald Seely ^{11 12}, Suzanna M Zick ^{13 14}, Lindsay M Boyce ¹⁵, Debu Tripathy ¹⁶

Guideline > J Clin Oncol. 2022 Dec 1;40(34):3998-4024. doi: 10.1200/JCO.22.01357.

Epub 2022 Sep 19.

Integrative Medicine for Pain Management in Oncology: Society for Integrative Oncology-ASCO Guideline

Jun J Mao ¹, Nofisat Ismaila ², Ting Bao ¹, Debra Barton ³, Eran Ben-Arye ⁴, Eric L Garland ⁵,

FULL

Jour
Clin

ZO

ACT

“

Evidence based richtlijnen

- Richtlijnen van de Society for Integrative Oncology (SIO)-American Society of Clinical Oncology (ASCO)

Integrative Medicine for Pain Management in Oncology: Society for Integrative Oncology–ASCO Guideline

Authors: [Jun J. Mao, MD, MSCE](#) , [Nofisat Ismaila, MD, MSc](#) , [Ting Bao, MD](#) , [Debra Barton, PhD](#) , [Eran Ben-Arye, MD](#) , [Eric L. Garland, PhD](#), [Heather Greenlee, ND, PhD](#) , ... [SHOW ALL](#) ..., and [Eduardo Bruera, MD](#) | [AUTHORS INFO & AFFILIATIONS](#)

Integrative Therapies During and After Breast Cancer Treatment: ASCO Endorsement of the SIO Clinical Practice Guideline

Authors: [Gary H. Lyman](#), [Heather Greenlee](#), [Kari Bohike](#), [Ting Bao](#), [Angela M. DeMichele](#), [Gary E. Deng](#), [Judith M. Fouladbaksh](#), ... [SHOW ALL](#) ..., and [Lorenzo Cohen](#) | [AUTHORS INFO & AFFILIATIONS](#)

Management of Fatigue in Adult Survivors of Cancer: ASCO–Society for Integrative Oncology Guideline Update

Authors: [Julienne E. Bower, PhD](#) , [Christina Lacchetti, MHS](#) , [Yesne Alici, MD](#), [Debra L. Barton, RN, PhD](#) , [Deborah Bruner, RN, PhD](#) , [Beverly E. Canin](#) , [Carmelita P. Escalante, MD](#), ... [SHOW ALL](#) ..., and [Karen Mustian, PhD](#) | [AUTHORS INFO & AFFILIATIONS](#)

Integrative Oncology Care of Symptoms of Anxiety and Depression in Adults With Cancer: SIO-ASCO Guideline Summary and Q&A

Authors: [Linda E. Carlson, PhD, RPsych](#) , [Nofisat Ismaila, MD](#) , [Elizabeth L. Addington, PhD](#) , [Gary N. Asher, MD, MPH](#), [Joke Bradt, PhD, MT-BC](#), [Ashwin Mehta, MD](#), [Julia H. Rowland, PhD](#) , and on behalf of the SIO-ASCO Expert Panel | [AUTHORS INFO & AFFILIATIONS](#)

ASCO Educational Book

FREE ACCESS | SYMPTOMS AND SURVIVORSHIP | May 18, 2023

How to Make Evidence-Based Integrative Medicine a Part of Everyday Oncology Practice

Authors: [Ting Bao, MD, MS](#) , [Heather Greenlee, ND, PhD, MPH](#) , [Ana Maria Lopez, MD, MPH](#), [Zachary O. Kadro, ND, MPH](#) , [Gabriel Lopez, MD](#), and [Linda E. Carlson, PhD](#) | [AUTHORS INFO & AFFILIATIONS](#)

Publication: American Society of Clinical Oncology Educational Book • Volume 43 • https://doi.org/10.1200/EDBK_389830

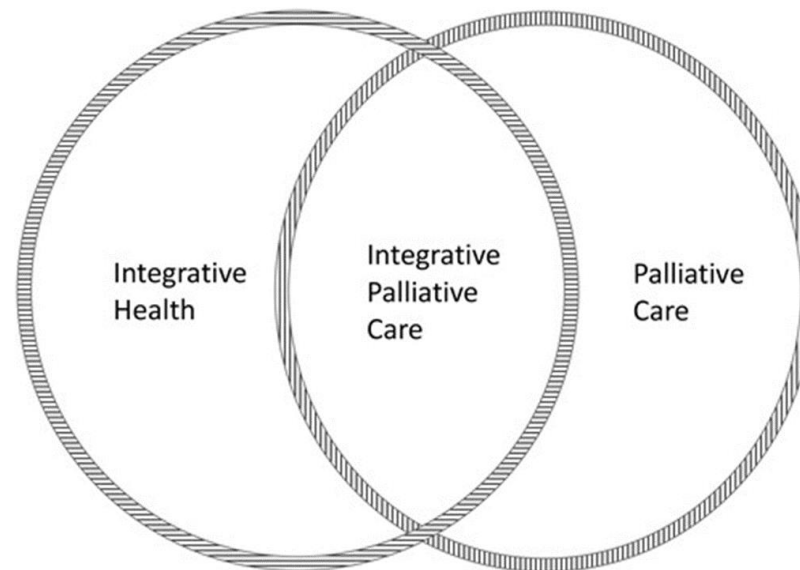
Gemetastaseerde tumoren en IM

- De doelen van de zorg veranderen naarmate de ziekte vordert, en de unieke situatie van een patiënt zorgt voor een ander evenwicht tussen integratieve en conventionele therapieën
- Culturele tradities, overtuigingen, levensstijl, internetinformatie, advies van familie en vrienden, boeken
- Vaak muziek, aromazorg en massage

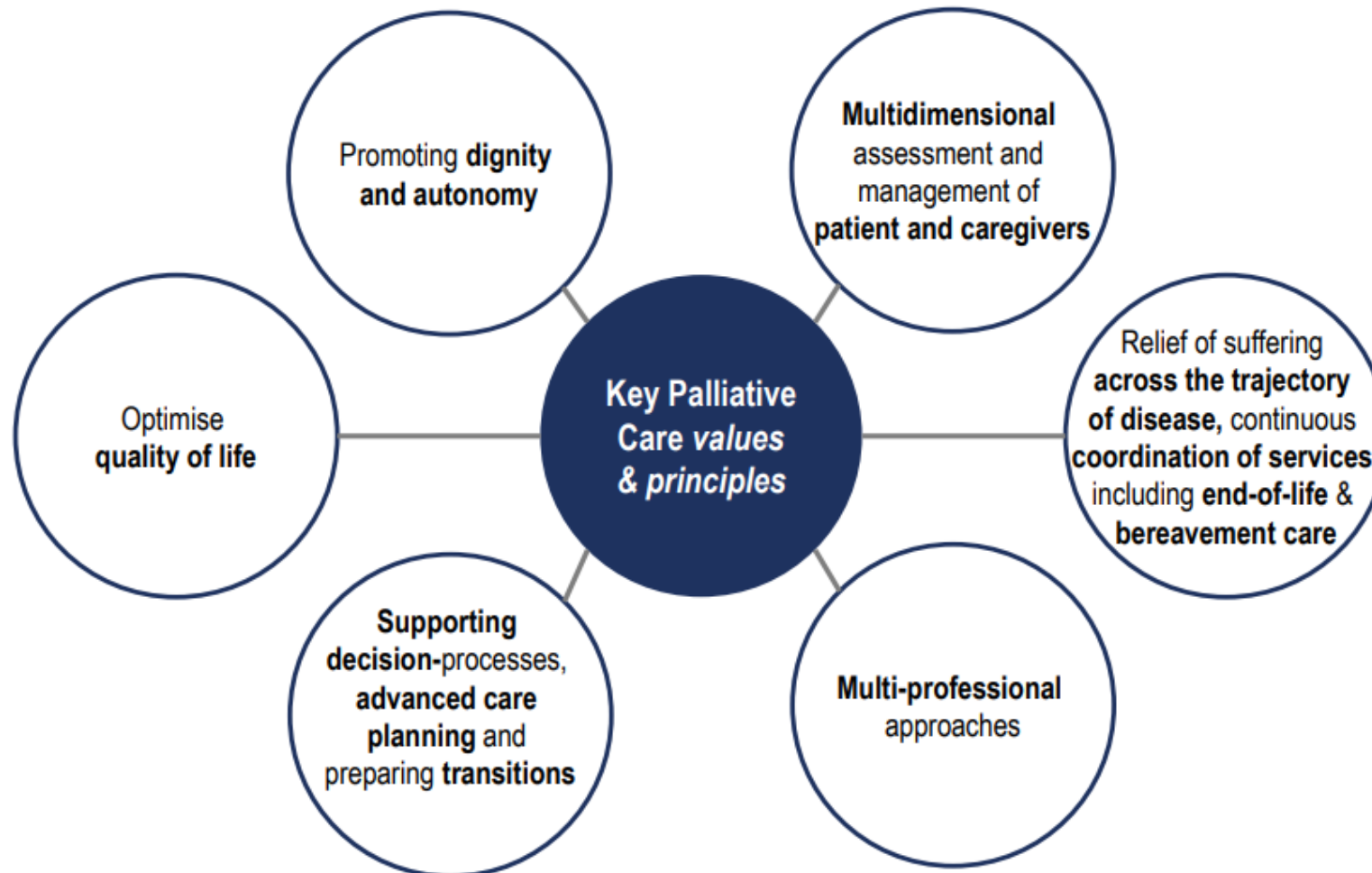

Kernwaarden

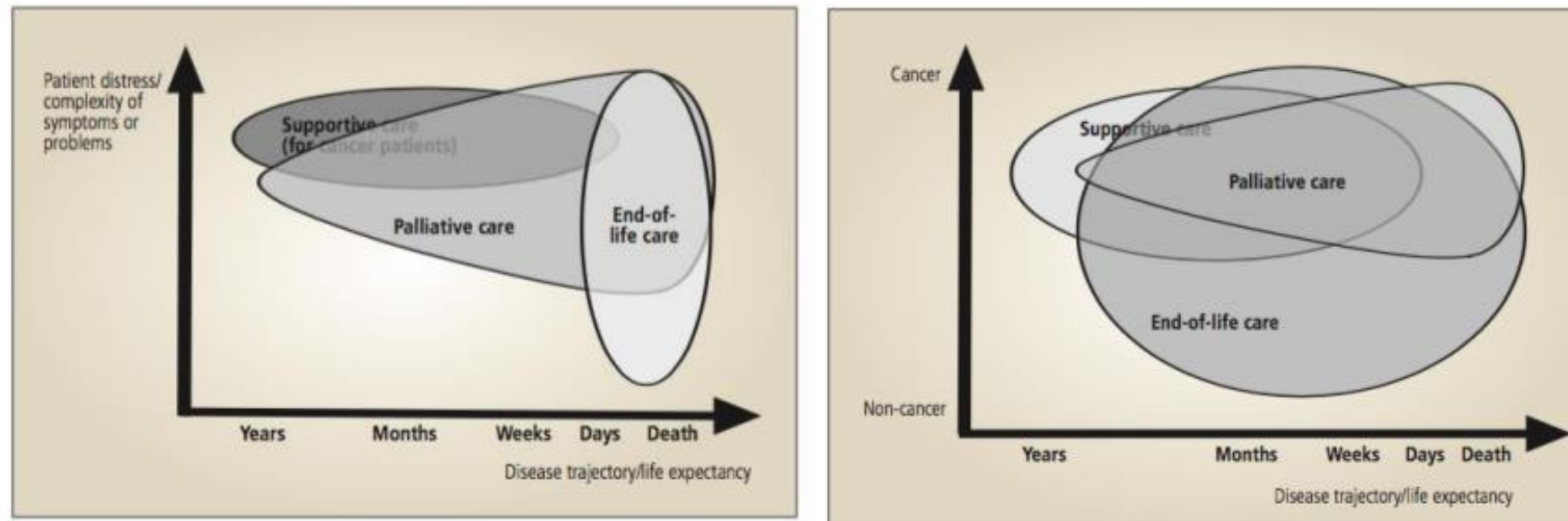
- Holistisch, mens als multidimensionaal wezen
- Zorg voor lichaam, geest, ziel en relaties
- Multi en interdisciplinaire team zorg
- Synergie IM en PZ

Kernwaarden IM en Palliatieve Zorg

Overlap ondersteunend en palliatief

Radbruch L, et al., European Journal of Palliative Care, 2009; 16(6); 278-289. White Paper on Standards and Norms for Hospice and Palliative Care in Europe: Part 1, by permission of Hayward Medical Communications Ltd

Dyspneu en IM aanpak

- Fantherapie en bilevel-ventilatie
- Acupressuur en reflexologie, evenals uit meerdere componenten bestaande interventies (waarbij activiteiten en revalidatie werden gecombineerd met gedrags-, psychosociale en integratieve geneeskunde)

This Issue Views [2,715](#) | Citations [17](#) | Altmetric [179](#)

Review

November 19, 2020

Nonpharmacological Interventions for Managing Breathlessness in Patients With Advanced Cancer A Systematic Review

Arjun Gupta, MD¹; Ramy Sedhom, MD¹; Ritu Sharma, BSc²; et al

Complementaire zorg in palliatieve fase

- Massage
- Acupunctuur/acupressuur
- Bioveldtherapieën (zoals helende aanraking, therapeutische aanraking, reiki)
- Expressieve kunsttherapieën (muziek, grafische kunst, verhalende geneeskunde)
- Lichaam-geest en contemplatieve therapieën (zoals meditatie, visualisatie en hypnose)
- Op mindfulness gebaseerde bewegingstherapieën (zoals tai chi/qigong en yoga)
- Aromazorg

Verwijscircuits/ Oncologische netwerken

Oncologie Netwerk
Midden Gelderland

Home Missie en visie Vind uw lokale netwerk > Inloophuizen Wereldkankerdag Contact

Oncologie Netwerk Arnhem Noord

Wanneer u te maken krijgt met kanker verandert er veel in uw leven. Vaak komt u in contact met meerdere zorgverleners. Dan is een goede samenwerking van belang.

Oncologisch netwerk Arnhem-Noord is een team van gespecialiseerde zorgverleners. Wij bieden u vanuit verschillende invalshoeken ondersteunende begeleiding tijdens en na de medische behandeling van kanker. In het netwerk zijn we op de hoogte van elkaars werkwijze en kunnen de behandelingen op elkaar afgestemd worden. Samen met u streven we ernaar uw kwaliteit van leven te optimaliseren.

Contactpersoon:
Tineke Oostijen
ArnhemNoord@oncologienetwerkmiddengelderland.nl

Acupunctuur

De acupuncturist kan helpen bij: misselijkheid en braken bij chemotherapie, vermoeidheid en slapeloosheid, opvliegers en zweten bij hormoontherapie, verminderde eetlust, droge mond, pijnklachten, neuropathie door chemotherapie en gevoelens van somberheid en angst.

Massage en Oncoreflexmassage

De massagetherapeut kan helpen het contact met en het vertrouwen in het lichaam te herstellen. Maar misschien nog belangrijker; het kan symptomen van pijn, misselijkheid, vermoeidheid, slapeloosheid, angst, eenzaamheid, isolatie en depressieve gevoelens verminderen. Het kan in alle fasen van het ziekteproces gegeven worden, voor, tijdens en na de behandelingen. Maar ook in de palliatieve/ terminale fase.

Zowel lichaam en geest hebben behoefte aan ontspanning.

De massage wordt aangepast aan uw wensen en afgestemd op uw klachten en conditie. Hierdoor raakt uw lichaam niet verder uit balans, maar ontspant.

Praktijk Zorg in Juiste Balans

Eugènie Wijburg
Joubertweg 14
6861 DN Oosterbeek
**Gezondheidscentrum
Onder de Linden**
Onder de Linden 21-2
6822 KG Arnhem
06-58933888
info@zorginjuistebalans.nl
www.zorginjuistebalans.nl

Behandeling
aan huis in
overleg

Oedeemtherapie

De oedeemfysiotherapeut of huidtherapeut kan u behandelen wanneer u beperkt wordt door lymfoedeem. Oedeem is een overmatige ophoping van vocht in weefsel en ontstaat door een verstoord evenwicht in aan- en afvoer van vocht. Door het oedeem is het desbetreffende lichaamsdeel vaak moeilijker te bewegen en voelt zwaar aan.

Integratieve therapieën

Meerwaarde van massage, muziek therapy en virtual reality

- Gaule M, Allen E, Benton K. Serious Illness Management: A Fuller Approach to Integrative Palliative Care. *OBM Integrative and Complementary Medicine* 2020;5(3):5; doi:10.21926/obm.icm.2003037

Evidence based ondersteunende Behandelingen

- **Yoga** verbetert meerdere aspecten van KvL, kanker specifieke symptomen, psychologische uitkomsten en belangrijke biomarkers, zoals stresshormoonregulatie, immuunfunctie en inflammatoire markers
- **Mindfulness Based Stress Reduction (MBSR)** en **Mindfulness Based Cognitive Therapy (MBCT)**
- Significante verbetering kwaliteit van leven
- Verbeteren van vermoeidheid, slaapstoornissen, stress, angst en depressie

Evidence based ondersteunende behandeling

Acupunctuur

- Pijn
- Misselijkheid/braken
- Droge mond
- Opvliegers
- Vermoeidheid
- Neuropathie

Massage bij kanker

- Reductie angst en stress
- Verlichting pijn
- Vermoeidheid
- Bijdragend bij neuropathie

Review > J Integr Med. 2024 Mar 6:S2095-4964(24)00026-8. doi: 10.1016/j.joim.2024.03.002.

Online ahead of print.

Efficacy of acupuncture on cancer pain: A systematic review and meta-analysis

Miguel Faria ¹, Mónica Teixeira ², Maria João Pinto ³, Paulo Sargento ⁴

Situations With Potential for Massage-Related Adverse Events

Condition	Potential Harm	Modification Necessary
Coagulation disorder (low platelet count, warfarin, heparin, or aspirin therapy)	Bleeding (ranging from minor bruising to internal hemorrhaging)	Lighten pressure and avoid deep tissue massage
Metastatic cancer in bones	Fracture	Determine location of metastases and lighten pressure over those areas
Open wounds; radiation dermatitis	Increased pain, infection	Avoid massage directly over open or healing wounds or dermatitis

Evidentie complementaire behandelingen

- Yoga verbetert kanker specifieke symptomen en draagt bij aan kwaliteit van leven
- Acupunctuur goede resultaten bij misselijkheid en braken, alsook opvliegers. Het effect op neuropathie is aanzienlijk minder
- Medicinale cannabis kan de kankerbestrijdende effecten van tamoxifen verminderen

Schoeman, R., de la Harpe, A., Beukes, N. *et al.* Cannabis with breast cancer treatment: propitious or pernicious?. *3 Biotech* 12, 54 (2022). <https://doi.org/10.1007/s13205-021-03102-1>

Review > Cochrane Database Syst Rev. 2017 Jan 3;1(1):CD010802.
doi: 10.1002/14651858.CD010802.pub2.

Yoga for improving health-related quality of life, mental health and cancer-related symptoms in women diagnosed with breast cancer

Holger Cramer ¹, Romy Lauche ², Petra Klose ¹, Silke Lange ¹, Jost Langhorst ³, Gustav J Dobos ¹

Wolters Kluwer
Medicine®
Home Search Submit a Manuscript

Medicine (Baltimore). 2020 Dec 11; 99(50): e21820.
Published online 2020 Dec 11. doi: [10.1097/MD.00000000000021820](https://doi.org/10.1097/MD.00000000000021820)

PMCID: PMC7738093
PMID: 33327222

Acupuncture as an adjuvant therapy for management of treatment-related symptoms in breast cancer patients

Systematic review and meta-analysis (PRISMA-compliant)

Review > Curr Oncol Rep. 2023 Apr;25(4):293-307. doi: 10.1007/s11912-023-01373-w.
Epub 2023 Feb 8.

Recent Progress in Mind-Body Therapies in Cancer Care

Julie M Deleemans ¹, Haley Mather ¹, Athina Spiropoulos ², Kirsti Toivonen ³,
Mohamad Baydoun ⁴, Linda E Carlson ⁵, ⁶

Medicinale wiet

- Slaapstoornissen en pijnverlichting, eetlust
- Ondersteunend ??? In vitro studies en dierstudies
- Medicinale cannabis kan de kankerbestrijdende effecten van tamoxifen verminderen
- Gebaseerd op een studie met 201 patiënten met uitgezaaide niet-kleincellige longkanker, werd vastgesteld dat het gebruik van medicinale cannabis geen nadelig effect had op de effectiviteit van pembrolizumab als eerstelijns monotherapie voor gevorderde longkanker

[Iran Biomed J.](#) 2022 Nov; 26(6): 406–413.
Published online 2022 Oct 8. doi: [10.52547/ibi.3732](#)

PMCID: PMC9841221
PMID: [36437760](#)

Antitumorigenic Effect of Cannabidiol in Lung Cancer: What Do We Know So Far?—A Mini Review

[Issaris Vasileios](#)^{1,*}, [Gerasimos Panagiotis Milas](#)² and [Nicholas Zareifopoulos](#)³

> [Eur J Cancer.](#) 2023 Feb;180:52-61. doi: [10.1016/j.ejca.2022.11.022](#). Epub 2022 Nov 29.

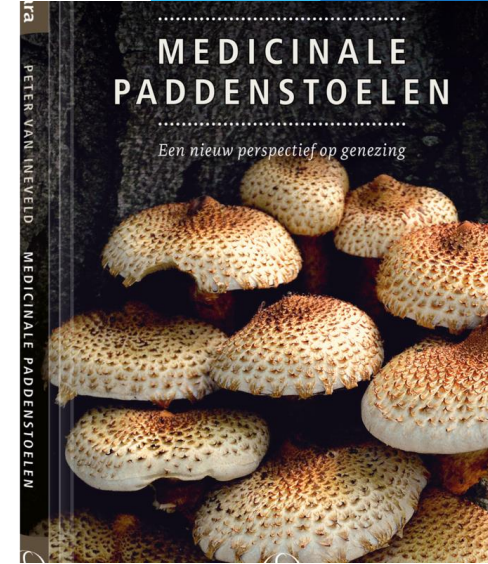
The use of medical cannabis concomitantly with immune checkpoint inhibitors in non-small cell lung cancer: A sigh of relief?

[Barlitz Waissengrin](#)¹, [Yasmin Leshem](#)², [Marwa Taya](#)¹, [David Meiri](#)³, [Ofir Merimsky](#)¹,

Schoeman, R., de la Harpe, A., Beukes, N. *et al.* Cannabis with breast cancer treatment: propitious or pernicious?. *3 Biotech* 12, 54 (2022). <https://doi.org/10.1007/s13205-021-03102-1>

Medicinale paddenstoelen

- Medicinale paddenstoelen zijn geen paddo s
- Ganoderma lucidum (antioxidant, anti kanker werking)
- Trials triple-negative breast cancer (TNBC)
- Uitvragen , en deskundig advies bv bij Althera.nl
- Apotheeker Han Siem (Vitamineapotheek.nl)

[Front Pharmacol.](#) 2020; 11: 580656.

Published online 2020 Nov 11. doi: [10.3389/fphar.2020.580656](https://doi.org/10.3389/fphar.2020.580656)

PMCID: PMC7794004

PMID: [33424591](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33424591/)

Significance of Medicinal Mushrooms in Integrative Oncology: A Narrative Review

[Michael Jeitler](#), ^{1,2} [Andreas Michalsen](#), ^{1,2,*} [Daniela Frings](#), ¹ [Marisa Hübner](#), ¹ [Moritz Fischer](#), ¹

[Front Pharmacol.](#) 2023; 14: 1244150.

Published online 2023 Sep 6. doi: [10.3389/fphar.2023.1244150](https://doi.org/10.3389/fphar.2023.1244150)

PMCID: PMC10516555

PMID: [37745066](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37745066/)

The medicinal mushroom *Ganoderma lucidum* prevents lung tumorigenesis induced by tobacco smoke carcinogens

[Ayaz Shahid](#)^{1,*}, [Mengbing Chen](#)¹, [Steven Yeung](#)¹, [Cyrus Parsa](#)^{2,3}, [Robert Orlando](#)^{2,3} and [Ying Huang](#)^{1,*}

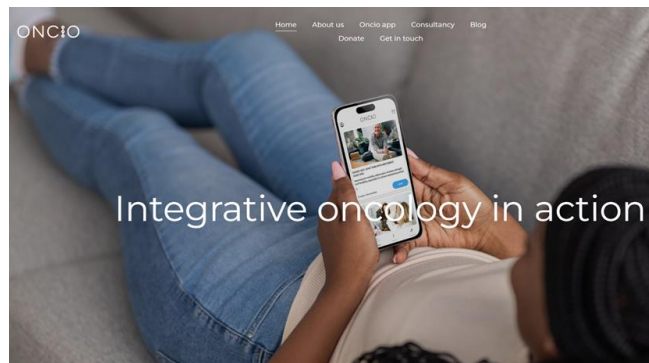
Review > [Curr Issues Mol Biol.](#) 2024 Jul 17;46(7):7577-7591. doi: [10.3390/cimb46070450](https://doi.org/10.3390/cimb46070450).

Medicinal Mushrooms in Metastatic Breast Cancer: What Is Their Therapeutic Potential as Adjuvant in Clinical Settings?

[Fabrizio De Luca](#)¹, [Elisa Roda](#)², [Paola Rossi](#)¹, [Maria Grazia Bottone](#)¹

Helpt de kwaliteit van jouw leven te verbeteren door (extreme) vermoeidheid te verminderen.

Minder moe bij kanker

Kanker kan tot vermoeidheid leiden. Deze lichamelijke en geestelijke uitputting kan grote impact hebben op je dagelijkse leven.

[Richtlijnen](#) [Hulpmiddelen](#) [Over de richtlijnen](#) [English guidelines](#)

 [Download hele richtlijn](#)

Complementaire zorg voor volwassenen (handreiking)

- Mind-body interventies
- Lichaamsgerichte interventies
- Biologische interventies
- Energetische interventies
- Bijlagen

Complementaire zorg voor volwassenen

Vastgesteld: 15-06-2023 Regiehouder: V&VN

Inleiding

Aanleiding, doel en begripsbepaling

Deze handreiking is een herziening van de richtlijn 'Complementaire zorg in de palliatieve fase' die in 2010 is gepubliceerd. Er is gekozen voor herziening om nieuwe wetenschappelijke bevindingen en nieuwe interventies (zoals mind-body interventies, aquazorg en energetische interventies) toe te voegen.

Een handreiking verschilt voornamelijk in vorm van een richtlijn vanwege de praktische insteek. Een

Patientenfolder kanker.nl

Complementaire zorg bij kanker

Wat kan helpen bij klachten door kanker of door de behandeling:

- Somberheid, depressie, stemmingswisselingen**
 - meditatie / mindfulness
 - ontspanningsoefeningen met / zonder geleide visualisatie
 - yoga
 - massage
 - muziektherapie
 - acupunctuur
- Angst en spanning**
 - meditatie / mindfulness
 - muziektherapie
 - yoga
 - acupunctuur
 - massage
 - ontspanningsoefeningen met / zonder geleide visualisatie
- Waar heb je last van? Bekijk wat jou kan helpen**

Heb je door kanker last van angst, pijn of somberheid? En zoek je manieren om je lijf en geest te ondersteunen? Deze folder zet een aantal mogelijkheden voor complementaire zorg op een rij.

Complementaire zorg is een aanvulling op de standaardzorg. De zorg kan helpen bij klachten en bij je herstel na kanker. Je kunt er niet door genezen. De zorg komt ook niet in de plaats van je behandeling in het ziekenhuis.
- Pijn**
 - muziektherapie
 - acupunctuur
 - hypnotherapie
- Vermoeidheid, slaapproblemen**
 - yoga
 - acupunctuur
 - hypnotherapie
 - meditatie / mindfulness
 - muziektherapie
- Misselijkheid, overgeven**
 - acupunctuur
 - zelf acupressuur toepassen
 - ontspanningsoefeningen met / zonder geleide visualisatie
- Opvliegers**
 - acupunctuur

Over kanker.nl
Op kanker.nl vind je:
→ **Betrouwbare informatie**
Kom meer te weten over kankersoorten, behandelingen en gevolgen.
→ **Ervaringen van anderen**
Leg contact, lees wat anderen doormaken of deel jouw verhaal.
→ **Hulp en ondersteuning**
Stel je vraag aan een deskundige en ontdek wat jou kan helpen.

Op kanker.nl/complementaire-zorg vind je meer informatie over complementaire zorg bij kanker. Ook lees je waar je op kunt letten als je complementaire zorg overweegt. Scan de QR-code met je telefoon of ga naar de site voor meer informatie en adressen.

We zijn er voor je. kanker.nl

kanker.nl
EEN NETWERK VAN

<https://webwinkel.kanker.nl/Portal/Product/Brochures/Overig/Complementaire-zorg-bij-kanker.html>

Integrative Palliative Care: Enhancing the Natural Synergy Between Integrative Health and Palliative Medicine

Shelley R. Adler, Lucille R. Marchand, and Nancy Heap

Published Online: 16 Mar 2019 | <https://doi.org/10.1089/acm.2019.29063.sra>

Tools Share

THE JOURNAL OF ALTERNATIVE AND COMPLEMENTARY MEDICINE
Volume 25, Number 3, 2019, pp. 257-259
© Mary Ann Liebert, Inc.
DOI: 10.1089/acm.2019.29063.sra

JACM

> [J Pain Palliat Care Pharmacother.](#) 2024 Jul 24;1-5. doi: 10.1080/15360288.2024.2377998.

Online ahead of print.

All Palliative Care Should Be Integrative Palliative Care

Delia Chiamonte¹

Integrative Palliative Care: A New Transformative Field to Alleviate Suffering

Delia R. Chiamonte and Shelley R. Adler

Published Online: 18 Sep 2020 | <https://doi.org/10.1089/acm.2020.0366>

View article

Tools Share

THE JOURNAL OF ALTERNATIVE AND COMPLEMENTARY MEDICINE
Volume 26, Number 9, 2020, pp. 761-765
© Mary Ann Liebert, Inc.
DOI: 10.1089/acm.2020.0366

JACM

EDITORIALS

Integrative Palliative Care: A New Transformative Field to Alleviate Suffering

Delia R. Chiamonte, MD,¹ and Shelley R. Adler, PhD²

Toekomst van IO Nederland

Zoeken...

Nieuws Kenniscentrum Samenwerken Over CIZG Contact

Platform Integrative Oncology Nederland (PION)

Doel

PION is een samenwerkingsverband van zorgverleners uit verschillende ziekenhuizen met als doel: integrative medicine (IM) in de oncologische zorg te integreren op een veilige en effectieve manier.

PION richt zich op vier pijlers: patiëntenzorg, wetenschap, onderwijs en implementatie. Hoe pas je veilig en effectief integrale geneeskunde toe? Welke bronnen gebruik je? Hoe kun je bijdragen aan kwalitatief h in de integrale geneeskunde? Welke onderwerpen en vorm van onderwijs moeten er komen? I spreekuur integrative oncology?

European Journal of Integrative Medicine

Volume 67, April 2024, 102353

Research paper

Setting a dutch integrative medicine research agenda: Results of a consensus-based strategy ☆

Herman A. van Wietmarschen ^{a b} , Annemarie Kapteijns ^{a b}, Martine Busch ^{a c}, Ines von Rosenstiel ^{a d}, Rogier H.J. Hoenders ^{a e f}, Erik W. Baars ^{a b}

Start: september 2025

De Academy for Integrative Medicine (AIM) is er trots op te kunnen melden dat zij voornemens is om vanaf september 2025 te starten met de opleiding **Integrative Nursing en Leefstijlcoaching.**

Werkgroep 'Kanker en Leefstijl'

De werkgroep Kanker en Leefstijl houdt zich bezig met het stimuleren en promoten van de inzet van gezonde leefstijl en leefstijlgeneeskunde in de Oncologie en bij de behandeling van kankerpatiënten.

Lees hier een interview met voorzitter Eva Noorda.

De werkgroep is bezig met de ontwikkeling van een Compendium in samenwerking met IKNL.

Voorzitter en vice-voorzitter:

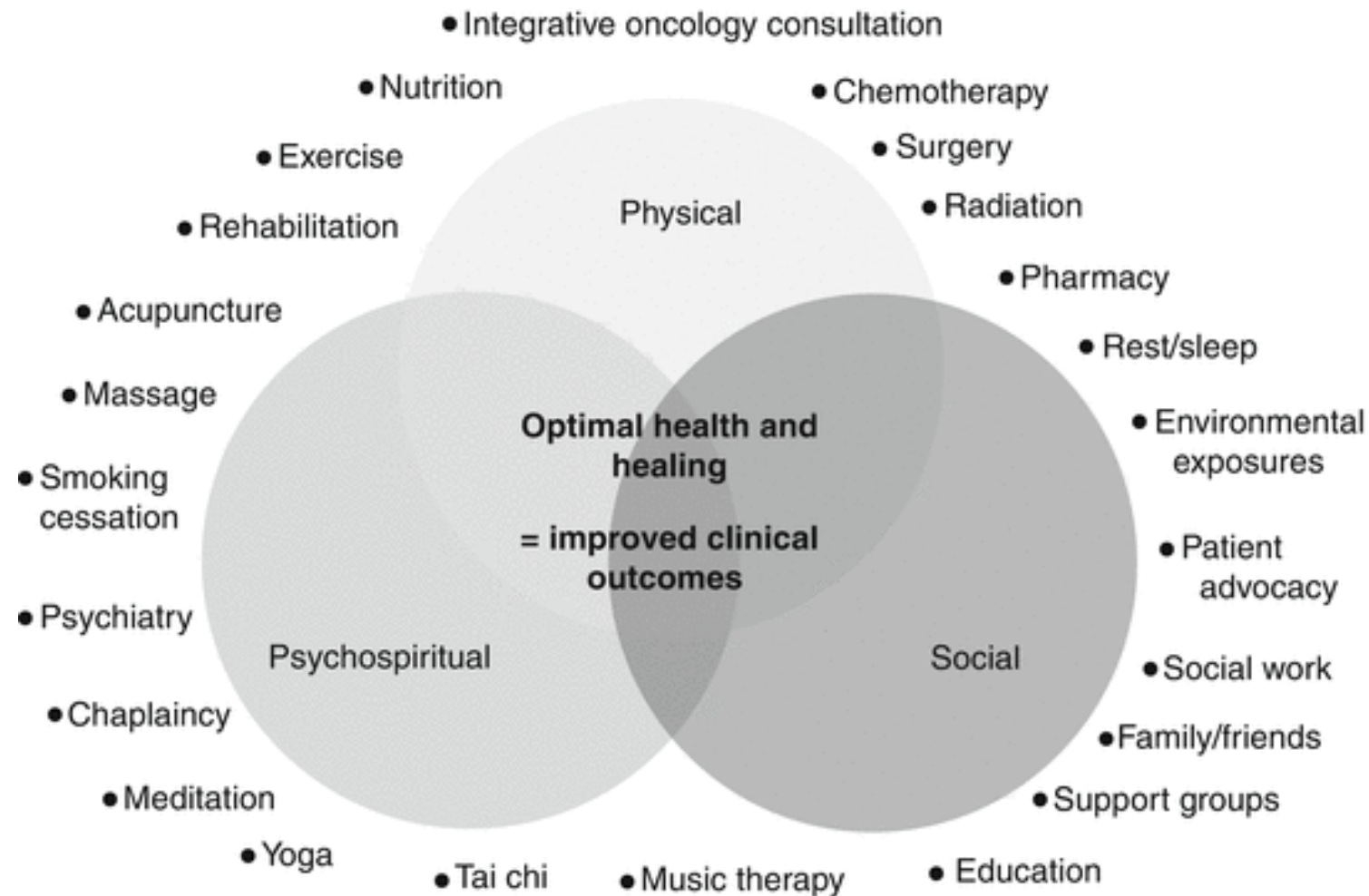
Eva Noorda
Chirurg-oncoloog & Leefstijlarts

Lieneke van Veelen
Medisch specialist | Radiotherapeut-
Oncoloog | Leefstijlarts

Integratieve oncologie is de toekomst

Take home message

- IM kan bijdragen aan kwaliteitsverbetering (veiligheid) van zorg en compliance reguliere behandelingen
- IM speelt een grote rol in de ondersteunende zorg voor borstkankerpatiënten en longkankerpatiënten
- IM draagt bij aan het beheersen van ziektesymptomen en bijwerkingen van behandeling en verbetert de levenskwaliteit

Take to work message

- Advies: school u actief bij in Leefstijl en Integrative Oncology
- Investeer in een loket of spreekuur rondom voeding, beweging, slaap- en stressmanagement naast psycho-oncologische zorg, IM en interactie checking
- Bouw aan lokale netwerken voor o.a. acupunctuur, herstelyoga, mindfulness en massage bij kanker

You can heal even when cure is not possible

Bronnen

Witt CM, Balneaves LG, Cardoso MJ, et al. **A Comprehensive Definition for Integrative Oncology.** J Natl Cancer Inst Monogr. 52 (2017).

Hack CC, Antoniadis S, Hackl J, et al. **Breast cancer patients' satisfaction with individual therapy goals and treatment in a standardized integrative medicine consultancy service.** Arch Gynecol Obstet. 298(1):147-156. (2018).

<https://link.springer.com/article/10.1007/s00404-018-4779-4>

Mentink, M Verbeek, D Noordman, J, et al. **The Effects of Complementary Therapies on Patient-Reported Outcomes: An Overview of Recent Systematic Reviews in Oncology.** Cancers 15:4513 (2023). <https://www.mdpi.com/2072-6694/15/18/4513>

Block KI, Gyllenhaal C, Tripathy D, et al. **Survival Impact of Integrative Cancer Care in Advanced Metastatic Breast Cancer.** The Breast Journal 15 (4): 357-366 (2009).

Schouten AEM, Mentink MDC, Timmer-Bonte JANH, et al. **Perspectives and Attitudes of Dutch Healthcare Professionals Regarding the Integration of Complementary Medicine in Oncology.** Integr Cancer Ther 22 (2023).

. Mentink MDC, van Vliet LM, Timmer-Bonte JANH, et al. **How is complementary medicine discussed in oncology? Observing real-life communication between clinicians and patients with advanced cancer.** Patient Educ Couns 105(11):3235-3241 (2022).

- Cohen MH, Kemper KJ. **Complementary therapies in pediatrics: a legal perspective.** Pediatrics 115(3):774-78 (2005).
- Sella T, Zheng Y, Tan-Wasielewski Z, et al. **Body weight changes and associated predictors in a prospective cohort of young breast cancer survivors.** Cancer 128(17):3158-3169 (2022).
- Jun J. Mao, Nofisat Ismaila, Ting Ba et al. **Guideline Integrative Medicine for Pain Management in Oncology**American Society of clinical oncology 22: 01357 (2022).
- Lyman GH, Greenlee H, Bohlke K, et al. **Integrative Therapies During and After Breast Cancer Treatment: ASCO Endorsement of the SIO Clinical Practice Guideline.**J Clin Oncol 1;36(25):2647-2655 (2018).
- Latte-Nor S, Mao JJ. **Putting Integrative Oncology into Practice: Concepts and Approaches** Journal of Oncology Practice 15 (1): 7-14 (2019).
- Danhauer SC, Addington EL, Cohen L, et al. **Yoga for symptom management in oncology: A review of the evidence base and future directions for research.** Cancer 15;125(12):1979-1989 (2019).
- . Haller H, Winkler MM, Klose P, et al. **Mindfulnessbased interventions for women with breast cancer: an updated systematic review and meta-analysis.** Acta Oncol 56(12):1665-1676 (2017).
- Birch S, Lee MS, Alraek T et al. **Evidence, safety, and recommendations for when to use acupuncture for treating cancer related symptoms: a narrative review.** Integr Med Res 8(3):160-166 (2019)

